

Sm o v obdobju, ko evropsko in svetovno gospodarstvo kažeta znake ohlajanja in je pri sprejemanju poslovnih odločitev potrebna dodatna previdnost. V poplavi informacij in podatkov, ki jih podjetniki dnevno prejemajo po različnih informacijskih kanalih, je ključno najti zanesljive in koristne informacije za poslovno odločanje.

Obvladovanje tveganj z zanesljivimi informacijami

Andreja Kelhar Horvat

V Sloveniji je bilo od leta 2016 na novo ustanovljenih več kot 77.000 poslovnih subjektov¹. Veliko od teh se je že v sorazmerno kratkem času soočilo s težavami pri poslovanju, ki so se pokazale v plačilni nesposobnosti oz. blokadah transakcijskih računov (10.230 ali 13 %). Na seznamu davčnih neplačnikov je pristalo 532 subjektov, pri 244 pa se je začel insolvenčni postopek. Razlogi za takšne težave so lahko seveda različni, od slabega poslovanja do napačnih odločitev glede financiranja in tehnologije, okoliščine in razmere na trgu, pomanjkljivo informiranje ipd. Razlog je lahko tudi nezadostno poznavanje podjetij, s katerimi se vstopa v poslovne odnose in iz tega izhajajoča tveganja.

Poglejmo nekatere podatke, ki jih moramo pri poslovanju in obvladovanju tveganj vedeti o poslovnem partnerju:

- osnovne informacije, kot na primer, koliko časa podjetje že posluje, za katere dejavnosti je registrirano, ali ima podružnice, kdo podjetje vodi, kdo je dejanski lastnik podjetja idr.;
- podatki o računih, kot so na primer datum odprtja in zaprtja transakcijskih računov in podatki o neporavnanih obveznostih;
- podatke o statusu, npr. ali je podjetje v postopku insolventnosti, ali je v preteklem obdobju opravilo vpis kakega pravno pomembnega dejstva v sodni register ipd.;
- podatke o pravici do razpolaganja z lastnino (podatki o zarubljenih in zastavljenih premičninah);
- podatke o dejanskem poslovanju podjetja v zadnjih letih.

¹ Od tega približno 16.000 gospodarskih družb in 61.000 samostojnih podjetnikov. Vir: AJPES

Za obvladovanje tveganj je bistveno, da so tovrstne informacije iz zanesljivih virov in ažurne. Ob velikem naboru ponudnikov plačljivih informacij je za slovenska podjetja pomembno, da vedo, da lahko te podatke - črpame iz uradnih virov, zanesljivo obdelane in sproti posodobljene - dobijo v Sloveniji na enem mestu in brezplačno.

Tak informacijski podatkovni bazen je Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES), ki na portalu www.ajpes.si zagotavlja uradne podatke o podjetjih in njihovem poslovanju. Portal omogoča posamične vpogled v podatke vsem registriranim uporabnikom, ob izpolnitvi zakonskih pogojev pa tudi brezplačen dostop do različnih podatkovnih baz in plačljivo ponovno uporabo javnih in strojno berljivih podatkov.

Ključni podatki o podjetjih v aplikaciji ePRS

Osrednja javna baza podatkov o vseh poslovnih subjektih, ki v Sloveniji opravljajo pridobitno ali nepridobitno dejavnost, ter o njihovih podružnicah in drugih delih, je Poslovni register Slovenije (PRS), do katerega lahko uporabniki dostopajo prek aplikacije ePRS na portalu AJPES. Tu dobijo vse ključne registrske podatke o poslovnem subjektu: datum ustanovitve, ime, sedež, dejavnost, transakcijske račune doma in v tujini, pravne lastnike, odgovorne osebe itd. Po registru lahko iščejo tudi po osebah in ugotovijo, ali je neka pravna ali fizična oseba ustanovitelj, družbenik, zastopnik ali član organa nadzora in pri katerem poslovnem subjektu nastopa v tej vlogi. Prek spletne aplikacije ePRS je mogoče tudi prevzeti elektronsko podpisan izpisek iz PRS (tudi v angleščini, npr. za prijave na razpise v tujini).

V okviru obveščanja širše javnosti so na portalu objavljena tudi različna poročila

(npr. četrtna poročila o poslovnih subjektih v PRS po skupinah, po področjih dejavnosti SKD in občinah idr.).

V okviru ponovne uporabe podatkov PRS AJPES omogoča tudi dnevno, tedensko ali mesečno prevzemanje podatkov poslovnih subjektov, in sicer v različnem naboru podatkov. Uporabniki jih lahko naprej vključujejo v svoje storitve, aplikacije ipd. Razvite so rešitve avtomatiziranega dostopa do podatkov prek spletnega servisa in datotek za masovno prevzemanje podatkov, kar uporabnikom omogoča časovne in stroškovne prihranke pri zbiranju podatkov in njihovi obdelavi.

Kdo so dejanski lastniki podjetja?

Uporabniki lahko v Registru dejanskih lastnikov (RDL) preverijo, kdo so dejanski lastniki podjetij. Vpogled v RDL je brezplačen. Javno dostopni so podatki o imenu dejanskega lastnika, naslovu in načinu nadzora nad poslovnim subjektom, posebni upravičenci pa imajo možnost dostopa do vseh vpisanih podatkov in lahko pridobijo še davčno številko, datum rojstva in podatek o državljanstvu dejanskega lastnika.

Podatki za izvedbo plačil in vlaganje e-izvršb

Z vpogledom v Register transakcijskih računov (eRTR) lahko uporabniki pridobijo podatke o transakcijskih računih poslovnih subjektov, ki jih zagotavljajo ponudniki plačilnih storitev v Sloveniji. Javno dostopni so podatki o ponudniku plačilnih storitev, številki transakcijskega računa, vrsti računa, datumu odprtja in datumu zaprtja računa ter podatki o morebitnih neporavnanih obveznostih. Podatke iz registra je mogoče naročiti v okviru ponovne uporabe za nepridobitni in pridobitni namen (mogoč je prevzem podatkov z vključenimi dnevnimi ali mesečnimi spremembami). Do podatkov o transakcijskih

računih fizičnih oseb lahko dostopajo le osebe, ki imajo z zakonom določeno podlago za pridobitev; zaradi vse pogostejše plačilne nediscipline in potrebe po varnosti upnikov pa so izjema transakcijski računi fizičnih oseb, ki se uporabljajo tudi za poslovanje. Ti so javno dostopni.

Pregled zastavljenih in zarubljenih premožnin

Pred sklepanjem pravnega posla s premožninami (npr. nakupa rabljenega vozila) je smiselno v Registru neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premožnin (RZPP) preveriti, ali je na premožnini vpisana neposestna zastavna pravica oziroma omejitev razpolaganja. Premožnine, ki so vpisane v register, so torej zastavljene za poravnane dolga, a jih imajo lastniki še zmeraj v svoji posesti. S preverjanjem se lahko potencialni kupci izognejo tveganju, da ostanejo brez premožnine v primeru, ko upnik uveljavi pravico na vpisani premožnini. Iskanje po javnem registru je možno tako po premožnini kot po zastavitelju. Namenskim uporabnikom (npr. leasing podjetjem) je na voljo tudi dostop do podatkov prek spletnega servisa.

Insolvenčni postopki in druge objave sodišč

Na portalu so dostopne tudi različne uradne objave sodišč in družb (eObjave), med katerimi so najbolj pogosto iskani podatki o poslovnih subjektih in potrošnikih v insolvenčnih postopkih - postopku prisilne poravnave, stečaju, prisilni likvidaciji, poenostavljeni prisilni poravnavi, preventivnem prestrukturiranju in stečaju zapuščine. Objavljeni so tudi vsi sklepi sodišč, izdani v postopkih vpisa v sodni register, listine, na podlagi katerih je bil opravljen vpis posameznega pravno pomembnega dejstva v sodni register, ali za katere zakon določa, da se predložijo registrskemu sodišču in vložijo v zbirko listin.

Objavljeni so tudi vsi sklepi, izdani v postopkih vpisa samostojnih podjetnikov v Poslovni register Slovenije. Zagotovljen je tudi vpogled v podatke in sporočila sodišč, družb in samostojnih podjetnikov, za katere Zakon o gospodarskih družbah določa, da jih je treba objaviti (npr. objave informacij v zvezi s skupščino družb).

Vpogled v dejansko poslovanje podjetij

Slovenija je ena redkih držav, ki omogoča vpogled v letna poročila poslovnih subjektov. Na portalu AJPES so javno objavljena letna poročila gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov, pravnih oseb javnega prava, društev in političnih strank. Za leto 2018 je tako objavljenih 150.054 letnih poročil, tudi revidiranih (1.653) in konsolidiranih (219) poročil velikih in srednjih družb. Letna poročila so na voljo za zadnjih 5 let. AJPES podatke iz revidiranih in konsolidiranih poročil, objavljenih v pdf obliki, tudi informatizira, tako da jih je mogoče naročiti v obliki strukturirane podatkovne zbirke.

Napredna orodja za celovito upravljanje tveganj

Vse našteje brezplačne informacije, ki že same dajejo dober vpogled v poslovanje podjetij, pa je mogoče nadgraditi z bolj naprednimi orodji, ki omogočajo celovito upravljanje tveganj. Za redno spremljanje poslovanja poslovnih partnerjev, kupcev, dobaviteljev, konkurence ipd. so na voljo:

- analitično orodje Fi=Po Finančni pomočnik, ki s povezavo finančnih in vsebinskih podatkov omogoča samostojno analiziranje enega ali več poslovnih partnerjev, kar za uporabnike pomeni dodano vrednost in pomemben prihranek časa. Naročnik lahko primerja svoje podatke s konkurenti, z regijo in dejavnostjo in podatke izvozi za pripravo podrobnejših lastnih analiz.

Spremlja lahko tudi gibanje ocene tveganosti poslovnega partnerja, plačilno sposobnost in druge podatke. Lahko pa si dodatno nastavi tekoče obveščanje o spremembah podatkov o poslovanju poslovnih partnerjev.

- spletni servis proFi=Po, ki je z vidika zagotavljanja podatkov najbolj celovit spletni servis AJPES, omogoča prevzem podatkov o poslovnih subjektih in njihovem poslovanju iz različnih podatkovnih baz, t.j. registrov, objav, podatkov iz letnih poročil, kazalnikov poslovanja itd. To omogoča uporabnikom časovne prihranke in razbremenitve delovnih procesov zbiranja in analiziranja podatkov, ki jih lahko uporabniki uspešno uporabljajo pri obvladovanju tveganj, pri prodajnih aktivnostih in marketinških projektih.
- bonitetne ocene, ki jih AJPES pripravlja po lastni metodologiji S.BON. Metodologija je usklajena z evropskimi smernicami in zahtevami o kakovosti, neodvisnem ocenjevanju in preglednosti bonitetnih ocen. Bonitetna ocena daje celovit pregled poslovanja z oceno kreditnega tveganja podjetja oziroma verjetnostjo nastanka insolvenčnih dogodkov, hkrati pa lastna dobra bonitetna ocena podjetjem odpira vrata do novih poslov doma in v tujini in omogoča udeležbo na javnih razpisih.

Globalni identifikator LEI

Globalni identifikator LEI (*Legal Entity Identifier*) vsebuje ključne referenčne informacije, ki omogočajo jasno in enolično identifikacijo pravnih subjektov, ki sodelujejo v finančnih transakcijah, saj odgovarja na vprašanja »kdo je kdo« in »kdo ima koga v lasti«. Do podatkov LEI o domačih in tujih poslovnih subjektih je mogoče

dostopati prek portala AJPES, ki je tudi akreditirani izdajatelj za dodeljevanje LEI za poslovne subjekte na območju JV Evrope (Slovenija, Srbija, Severna Makedonija, Črna gora, Bosna in Hercegovina, Hrvaška in Kosovo).

Podatki o tujih podjetjih v mreži evropskih poslovnih registrov EBR in sistemu BRIS

V mrežo evropskih poslovnih registrov EBR (*European Business Register*), v katero se vključujejo upravljavci poslovnih registrov posameznih držav EU in tretjih držav in znotraj nje izmenjujejo podatke o poslovnih subjektih, je trenutno vključenih 22 držav članic. Nabor podatkov je po državah različen, podatki pa so praviloma plačljivi. Osnovni podatki tujih poslovnih partnerjev v območju EU so na voljo tudi v sistemu BRIS, dosegljivi prek portala e-justice. Do podatkov tujih podjetij v mreži EBR in v sistemu BRIS je mogoče dostopati tudi prek portala AJPES.

Sklep

Za obvladovanje poslovnih tveganj je poznavanje poslovnih partnerjev bistvenega pomena. Zaradi mnenja, da so informacije, ki omogočajo celovit vpogled v poslovanje poslovnih partnerjev drage, podjetja pogosto opustijo skrbnost, s katero bi se morale spuščati v posle.

Zato je pomembno, da podjetja in podjetniki vedo, da so jim različne vrste podatkov in evidenc, ki so namenjene tako poslovni javnosti kot tudi posameznikom, na voljo tudi brezplačno.

Z objavami teh informacij se zagotavlja transparentnost in večja pravna varnost, pomembno je pa tudi informiranje širše javnosti, ki lahko do zanesljivih informacij dostopa enostavno, prijazno in predvsem ob pravem času. ■